

**Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
Средняя общеобразовательная школа с.Элегест Чеди-Хольского кожууна РТ**

СОГЛАСОВАНО

заместитель директора по УВР

 /Сотпа А.А./

от «31» августа 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

директор школы

 Тулуп Н.М.-Х./

Приказ №63
от «31» августа 2024 г.

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО РОДНОЙ (ТУВИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ)
ДЛЯ 5 КЛАССА
НА 2024/2025 УЧЕБНЫЙ ГОД**

Тайылбыр бижик

Календарь-тематиктиг планнаашкын Россия Федерациязының чырыдышкын яамызының 2023 чылдың май 18-те 370 дугаарлыг бадылаттынган дужаалынга (12.07.2023 N 74223, Минюст РФ) даянып, кылдынган.

Тыва Республиканың өөредилге черлеринге ортумак ниити өөредилгениң федералдыг ажылчын программаны (дугаары 120) башкының ажылчорудулгазының методиктиг угланышкынынга, класстың деңнелинге, өөредиглиг уг-шиинге, ол ышкаш уругларның кадыының байдалы, сонуургалдарынга дүүштүр календарь-тематиктиг планнаашкында шактарны таарыштыр салып алыр аргалыг.

Тематиктиг планнаашкын

5 класс – 34 ш.

Эгениң ады	Программаның утказы	Шагы	Өөреникчилерниң күүседир уjurлуг кол-кол ажыл-чорудулгазы
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Ном дугайында сөс С. А. Сарыг-оол. Шүлүк «Ном». Ю. Ш. Кюнзегеш. Шүлүк «Сиген шөлүнде». <i>Литература теориязы: деңнелге</i>	1	Ном кылырының дугайында медээлер-биле таныжылга (автор, чурукчу, редактор, корректор болгаш оон өске). Өөредиглиг диалогка киржири: «Кижиге бүрүзүнүң амыдыралында чечен чогаалдың салдары». Шүлүктерни аяанныг номчууру. Коллективтиг ажыл: чогаалдың тема болгаш кол бодалы. Номчаан чүүлдүң ниити сайгарылгазы, бодунуң хуу бодалын чугаалаары. Словарь-биле ажыл. Сөстөрниң уткаларын тайылбырлаары: колхоз, колхозчу, бригада болгаш оон өске. Ийилеп ажылдаары: дылдың чурумалдыг аргаларын илередири: деңнелге. Сөзүглелде дылдың чурумалдыг аргаларын тодарадыры.

Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	С. А. Сарыг-оол. «Эдер амытаннар» («Аңгыр-оолдун тоожузу» деп чогаалдан үзүндү)	1	Көшкүн тыва чоннуң чаңчылчаан амыдыралының онзагайының дугайында ниити чугааны чорудары. Ийилеп ажылдаары: чогаалчының чогаадыкчы ажыл- чорудулгазында көшкүн тыва чоннуң амыдыралын барымдаалыг чуруттунганын деңнээри. Чогаалдың аас чогаалы-биле холбаазын илередири. Бөлүктеп ажылдаары: чогаалдың тема болгаш идеязын тодарадыры. Чогаал маадырларының омур- хевирлериниң онзагайын тодарадыры. Ниити ажыл: бойдус чурумалынга даянып, маадырның иштики
---	---	---	--

			делегейин тодарадып бижири. Сөзүглелде дылдың чурумалдыг аргаларын тып, оларның сөзүглелге уjur-дузазын тодарадыры. Ийилеп ажылдаары: ажылдарны эжи-биле сүмележип ажылдап билири
--	--	--	--

Эгээрттинмес эртинe-байлак – аас чогаалы

Улустуң аас чогаалы	Тоолдар. Улустуң аас чогаалы. Фольклорнун биче хевирлери.	1	Тоол маадырларынга характеристика бээри база оларның аажычаңын үнелээри. Башкының айтырыгларынга харыылаары. Улустуң аас чогаалының кол өзээн мөзү-шынар айтырыы, чоннуң эки аажы-чаңы, чоннуң алыс күзели илерээр дугайында айтырыглар тургузуп турар дээрзин ылгап, түңнеп билир.
------------------------	---	---	---

			Улустуң аас чогаалыда көдүрттүнгөн мөзү-шынар айтырыын бодунуң көрүжү-биле тайылбырлап билири. Ниити ажыл: улустуң аас чогаалының жанр талазы-биле онзагайын сайгарар. Улустуң аас чогаалының дылының онзагайын тодарадыр. Ийилеп ажылдаары: улустуң аас чогаалының кижизидикчи салдарын айтып, тайылбырлыг сайгарылганы кылыр.
	Үлегер домактар болгаш чечен сөстөр. Тывызыктар. <i>Литература теориязы:</i> үлегер домактар болгаш чечен сөстөр. Тывызыктар	1	Үлегер домактар фольклорнуң биче хевирлери дээрзин сайгарып билир. Тыва үлегер домактарның утказын тодарадыр. Үлегер домактарның өөредиг, делегей болгаш амыдырал дугайында утказын тодарадып билир. Үлегер домактар болгаш чечен сөстөрдө мерген бодалдарның утказын тодарадыр. Үлегер домактарны шээжи-биле чугаалаар. Дыңнаан чүүлүнге хамаарыштыр айтырыгларга харыылаары. Чогаал болгаш фольклорну деңнээри: ниити болгаш ылгалдыг талаларын дилээр. Үлегер домактарны, тывызыктарны номчууру. Оларны өөренири болгаш шээжи-биле чугаалаары. Аас болгаш бижимел чугаага үлегер домактар болгаш чечен сөстөрнүң ылгалын тодарадыр. Чөрүлдээлиг чидиг айтырыг: «Үлегер домактар болгаш чечен

			сөстөрнүң утказында кандыг ылгал барыл?».
			Тывызыктарны номчууру болгаш тывары. Тывызыктарны үлегер

			домактар болгаш чечен сөстөр- биле деңнээри, ниити чүүлдешкек чүүлдери тывар. Таблица-биле ажыл: фольклорнун кол жанрларының кыска тодарадып бижири (тывызык, үлегер домак, чечен сөстөр)
	Хуулгаазын тоолдар. Тоол «Тос оолдуг Доктагана кадай»	1	Хуулгаазын тоолдарның онзагай талаларын тодарадырып билир. Номчаан тоолунун утказын дыңнакчыга чедимчелиг дамчыдыр. Бөлүктөп ажылдаары: тоолдун тема болгаш сюжедин тодарадып билири. Тоолдарның сюжеттиг шыйыын тодарадыры. Хуулгаазын тоолдарның угаап боданырын сайзырадырынга, ыдыктарга хамаарыштыр кижиниң хамаарылгазын тодарадыр. Тоолдарның өөредиглиг утказы дугайында чугаа чорудар.

Анаа тоолдар. Тоол «Балыкчы Багай-оол». Тоол «Чаңгыс ой аъттыг үш алышкы».	2	Анаа (амыдыралчы) тоолдарның онзагайын тодарадып билири. Номчаан тоолунуң дугайында чугаа чорудар. Анаа (амыдыралчы) тоолдарда кижиниң эки аажы-чаңын: эвилең-ээлдек болурун, эпнайыралдыг, чөптүг болурун тодарадып билир. Тоолга дүүшкек уткалыг мультфильмке хамаарыштыр сайгарылгалыг чугааны чорудар. Нииiti ажилдаары: тоолдарның идеязын тодарадыры. Маадырларның мөзү-шынарынга характеристика бээри. Номчаан чогаалдарын сайгарары (деңнээр)
Дириг амытаннар дыгайында тоолдар. Тоолдар «Чеди иелиг Чес-Мыйыс», «Кускун биле Үгү». <i>Литература теориязы:: эпитет</i>	1	Тоолда чырыттыг чаагай сеткилди илередирип билир. Нииiti ажил: тоолдарның дылының онзагайын тып, оларның чогаалга салдарын тодарадыр. Таблица-биле ажил: дириг амытаннар дугайында болгаш анаа (амыдыралчы) тоолдарны ылгаар. Тоолдарның идея-тематиктиг угланышкынын, кижизидикчи ужуруткалыын, үнезин, номчукчуга салдарын тодарадыр Ийилеп ажылаары: маадырларның омур-хевирлерин тургузуп, ылгап билир. Бот-тускайлаң ажилдаары: тоолдарда дылдарның чурумалдыг аргаларының салдарын тодарадып, сайгарып билири. Бөлүглежип ажилдаары: номчаан чогаалынга

			хамаарыштыр диалог чугаага киржип ажылдап билири.
Россия чоннарының	Леонардо да Винчи. Притчи «Итпиктер болгаш оларның оолдары», «Пеликан»	2	Кижилерниң таарымча чок аажы-чаңы, ооң кижиге херек чок салдарының дугайында Леонардо да Винчиниң чогаадыкчы өнчүзү –

литературазы Делегей литературазы	(очул. Б. О. Казырыкпай). Бурят улустун аас чогаалы. Триада		мерген чугаалары-биле таныжары. Мерген чугааларда (притчаларда) авторнун туружун тодарадыры. “Бак сагыштын долузун” дириг амытаннар чижээнге илередип тайылбырлаары. Көшкүн чоннарның мерген бодалдарын (ниити болгаш тускайлаң онзагай талаларын) деңнээри. Ниити ажылдаары: бурят болгаш тыва чоннарның аас чогаалын деңнеп сайгарар.
Аас чогаалындан ужукталгаш...			

Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	К-Э. К. Кудажы. Тоол «Кым эн ажыктыгыл?». М. С. Эргеп. Тоолдар «Чартык арбай», «Хек чүге ыраажы болганыл?».	5	Литературлуг тоолдарда төөгүлүг болуушкуннарның фольклорлуг үндезинин, аас чогаал-биле харылзаалыын тодарадып билир. Тоолдарны тодаргай эдерти чугаалап билири, шилилгелиг эдерти чугаалап, оларның сургаалдыг утказын тодарадып билири. Сөзүглелдин утказынга, маадырларның хөделиишкиннеринге даянып, бодунуң бодалын, хамаарылгазын илередип билири. Айтырыгларга долу аас болгаш бижимел харыылаары. Рольдап аянный номчулга. Үне (үнелер) дугайында номчуп турар чогаалынга даянып, тодарадып билир. Чогаалда дылдың чурумалдыг аргаларын тып билири, оларның чогаалга салдарының дугайында чугаага киржилгези. Бойдуска (хектин эдеринге) хамаарыштыр улусчу даап бодаашкынының онзагайы, бодунуң хамаарылгазын илередип билири. Маадырларга характеристика бээри. Ийилеп ажылдаары: тоолдарның, авторлуг тоолдарның чоок болгаш ылгалдыг талаларын, авторлуг тоолдун идеялиг утказын илередир. Чогаалды аянный номчууру. М. С. Эргептин чогаадыкчы ажыл-ижи таныжылга. Уруглар чогаалчызының бижээни литературлуг тоолдарның фольклорлуг үндезинин, аас чогаал-биле харылзаалыын тодарадып билири. Тоолда мөзү-шынар темазын болгаш ооң кижизидикчи салдарын илередип, сайгарып билир. Чогаал маадырларынга
--	---	----------	--

			деңнелгелиг характеристиканы, маадырларның хөделиишкиннеринге тус-тус
--	--	--	---

	С. С. Сүрүң-оол. Тоол «Карактар дугайында маргылдаа». Ч. М. Чулдум. Тоол «Тарааның тывылганы». О. О. Сувакпит. Басня «Арзылаң биле Пар». С. С. Серен. Басня «Ном биле Портфель».		үнелелди бээр. Чогаалды аянныг номчууру. Кыска тоолдарның онзагайын илередири. Номчуп турар чогаалында чидиг айтырыгга хамаарыштыр бодунуң үнелелин бээрин тодарадып билир. Тоолдуң сайгарылгазынга идепкейлиг киржир. Тодаргай кылдыр эдерти чугаалаары. Ниити ажылдаары: тоолдуң темазын, ооң кижизидикчи салдарын тодарадыр. Бөлүктөп ажылдаары: маадырларны деңнеп сайгарары. Оларнуң хөделиишкиннеринге үнелел бээр. Кыска тоолдарның онзагайын тодарадыр. Өөренип турар
--	---	--	---

	<i>Литература теориязы:</i> авторлуг тоол, басня		чогаалынга хамаарыштыр бодунуң бодалын илередип билир. Чогаалда мөзү-шынар айтырыынга хамаарыштыр көдүрттүнген чидиг айтырыгга бодунуң туружун илередип билири. Тоолдарның сайгарылгазынга ниити киржилге. Басняның кол идеязын тодарадыр. Дириг амытаннарның овурхевирлерин илередири. Шээжи-биле чугаалаары. Кижиниң мегелээр, бот тогдунар, алдар-макталга туралыг, турамык аажы-чаңының дугайында чугаага киржир. Дылдың чурумалдыг аргаларының ажыглалында басняның идеязының кииргенин тодарадыр.
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	И. А. Крылов. Басня «Каарган болгаш дилги».	1	Басня жанрында чоннуң мергенин, ооң өөредиглиг ужурутказының дугайында чугаага киржир. Авторнуң туружун илередири. Чогаалдардың идеялиг угланыышкынын тодарадыры. Тыва чогаалчылар С. Сарыг-оолдун, Л. Чадамбаның, И. Медээчиниң очулдурганы орус баснялар-биле таныжылга. Басняны рольдап аянынг номчууру.
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Л. Х. Иргит. Басня «Теве». Сатирические произведения. <i>Литература теориязы:</i> диригжидилге	1	Лидия Иргиттиң чогаалдары-биле таныжылга, өөредиглиг, каттырынчыг уткалыг салдарын тодарадыр. Сөзүглелден диригжидилгени тып, чечен чогаалга оларның ужурдузазын илередир. Авторнуң туружунуң дылдың чурумалдыг аргаларын

			ажыглаанындан тодарап кээрин илередир. Басняны рольдап аянныг номчууру. Басняда кол бодалды тып, маадырларының овор-хевирин тус-тус ылгап, үнелээри. Номчаан чогаалынга хамаарыштыр бодунуң бодалын, хамаарылгазын илередип билири. Шээжи-биле аянныг номчулганы күүседир. Басняларда кижилерниң багай аажы-чаңын: мегелээрин, бодун өрү көрдүнерин, мугулай чоруун сойгалаары болгаш сайгарары.
Чаштар делегейиниң көрүнчүү			
Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	Л. Б. Чадамба. Тоожу «Аян-чорук» (главы на выбор). М. К. Өлчей-оол. Чечен чугаа «Хөөрээрниң чугаалары». О. К. Саган-оол. Чечен чугаа «Эжишкилер» (эпизоды на выбор).	5	Уруглар чогаалчызы Л. Б. Чадамбаның намдары-биле таныжылга. Чогаалдың уран-чеченин, чаштар делегейин таныштырар талазыбиле бижиттинген аянының онзагайын тодарадыр. Ниити ажылдаары: улустуң аас чогаалын ажыглаанын база оларның тема, кол идея илередиринге салдарын илередип билир. Бөлүктөп ажылдаары: чогаал маадырларынга, кол болгаш ийиги чергениң маадырларынга тус-тус овор-хевирлерге үнелел бээри Чогаалды аянныг номчууру. План ёзуугаар азы шилилгелиг эдерти чугаалаары. План тургузары. Таблица-биле ажыл: чончу аян хөөнүнүң онзагайын: чылдак, барымдааларны, чечен чугааларның сюжет аянын

			чогаалдарда кииргениниң онзагайы. Кол маадыр Хөөрээрниң аажы-чаңында ылгалып турар онгагай таланы илередири. Чогаалды рольдап аянныг номчууру. План ёзугаар эдерти чугаалаары. О.Саган-оолдуң допчу намдары-биле таныжылга. Ниити ажилдаары: чечен чугааның идея, темазын тодарадыр, кижилер аразында найыралдыг болурунун эки салдарлыын
--	--	--	---

	О. О. Сувакпит. Чечен чугаа «Аът чарыжы». М. С. Эргеп. Тоожу «Өдүгенде чайлаг» (шилиттинген эгелер). Ш. М. Суван. Тоожу «Кара-Баштыг» (үзүндү). <i>Литература теориязы:</i> пейзаж	тайылбырлаар. Төмүр болгаш Маадырның омур-хевиринге деңнелгелиг характеристика бээр. Пейзаж – бойдус чурумалы, чогаалда уран арга дээрзин шингээдип, ук терминнин утказынга дүүштүр сайгарарылга кылып билири. Аянныг номчулга. Номчаан чогаалын сайгарар. План ёзугаар эдерти чугаалаары. План тургузары. «Аът чарыжы» деп чогаалдың темазын, кол маадырның аажычаңының онзагай ылгавыр талаларын тодарадып билир. Бичии аът мунукчузунун психологтук байдалын илередир: ооң шимчээшкини, бодунга бүзүрелдиг аажы-чаңы. Кижинин мурнунга тургустунуп кээр берге байдалдарны көрүп, ажып эртип турар бичии маадырның аажы-чаңында илереп кээр онзагай талаларын хайгаарап билир. Чогаал үзүндүлерин медреселдиг номчуп база эдерти чугаалап билир. Айтырыгларга харыылаар. «Өдүгенде чайлаг» деп чогаалдың темазын тодарадыр. Тоожунун бойдус чурумалы болгаш дириг амытаннарын омур-хевирин тодарадып билир. Аянныг номчулга. Номчаанын сайгарары. Чогаал үзүндүлерин медреселдиг номчуп база эдерти чугаалап билири.
--	---	---

			Чогаадыкчы ажилдаары: чогаалдың дылын, Тожу чонунуң диалектизиниң онзагайын аас-биле сайгарып билир. «Кара-Баштыг» деп чогаалда болушкуннарны болгаш чогаал маадырларының хөделиишкиннерин сайгарып билири. Чогаалда төөгүлүг болушкуннарга хамаарыштыр сайгарылгалыг номчулганы чорудуп билири. Аянның номчулга. Чогаалда чуруттунган төөгүлүг болушкуннарга даянып, тайылбырлыг номчулганы чорудуп билир. Бот-тускайлаң ажилдаары: салдынган айтырыгларга аас болгаш бижимел-биле долу харыыны берип билир. Бөлүктөп ажилдаары: чечен чугааның тема, идеязын тодарадыр.
--	--	--	---

Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Р. Д. Лудуп. Шүлүк «Таваар, маажым бадып келгеш»	1	Шүлүктү сайгарылгалыг, чашкы үениниң онзагайын көргүзерде, авторнуң бодалын тодарадып, тайылбырлыг номчуп билир. Шүлүктүң дылының уран-чеченинге даянып, теманы илередип билир. Ниити ажилдаары: кулунчактың овур-хевириң чураанын тайылбырлаар. Шүлүктүң дылының, бижиттинген аянын, кол бодалды илереткениниң онзагайын тодарадыр.
Хуулгаазыннар делегейи			

Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	Ш. М. Суван. Тоожу «Хүн-Херелден аалчылар» (шилиттинген эгелер). Н. Ш. Куулар. Тоожу «Танаа-Херелдин чуртунда» (шилиттинген эгелер). Э. Л. Донгак. Уругларга ший «Буянның амытаннар»	3	Тоожуда уругларның омур- хевирин тус-тус үнелеп демдеглээр. Ниити ажылдаары: Тоожукчунуң омур-хевирин сайгарар. Аянның номчулга. Номчаан үзүндүнү даалга ёзугаар эдерти чугаалаары. Фантастиктиг чогаалдың онзагайын тодарадыр. Чогаадып каан болгаш фантастиктиг аргаларның чогаалдың онзагайын тодарадыр, теманы ажыдарынга салдарын тодарадыр. Ниити ажылдаары: чогаалда фантастиканың аргаларын кииргенин дилеп тывар, тодарадып билир. Маадырларның аажы-чаңыга үнелел кылып билир. Аянның номчулга. Чогаалды сайгарары: чогаал маадырларының тоол оранынга чорумалдарының дугайында план ёзугаар азы кыска эдерти чугаалап, сайгарып билир. Буянның мөзү-шынарлыг болурунун дугайында өөредиглиг чугааны чорудар: эвилең-ээлдек болгаш сагыш човаачал аажычан, каржы чорукту эвилең аажы- чанның ажып тиилээри дээш оон- даа өске. Буянның чоруурунун үнезин сайгарып билири. Шииниң маадырларының омур- хевиринге үнелел бээр. Шииниң дылының онзагайын тодарадыр. “Кижиге болгаш бойдус” деп теманы ажытканының онзагайын тодарадыр. Рольдап аянның номчулга. Номчаанын сайгарары.
--	---	----------	---

Ыдыктар			
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	С. Б. Пюрбю. Шүлүк «Ынак Тывам».	1	Ниити ажилдаары: шүлүктүн темазын болгаш идеязын тодарадыр. Шүлүкте дылдың чурумалдыг аргаларын тывар, оларның идея тодарадырынга салдарын тодарадыр. Аянның номчулга.

	О. О. Сувакпит. Шүлүк «Россияга алдар».		Шүлүктүн тургузуунун онзагайын илередип билир. Төрээн черинге ынакшылды, чоргааралды илередиринге дылдың чурумалдыг аргаларының дээштиг салдарын тодарадып билир. Шээжи-биле аянның номчулга.
	А. Үержаа (А. У. Күжүгет). Шүлүк «Ие дылым»		Номнарның авторлары-биле таныжылга. Төрээн дылды билиринин, оон кижинин амыдыралынга салдарлыын, үнезинин дугайында чугаага киржилге. Лириктиг маадырның төрээн дылын камгалап, кадагалаарынга хамаарылгазын илередип билир. Ниити ажилдаары: дылдың чурумалдыг аргаларының ажыглалын сайгарып билир. Аянның номчулга.

Тиилелгениң сылдыстары			
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	С. А. Сарыг-оол. Шүлүк «Маадыр Чүргүйоол»	1	Бөлүктеп ажилдаары: темазын болгаш идеязын тодарадыры. Чогаалдың маадырлары Чүргүй-оол болгаш Ивановның овурхевирлерин көргүскенинин онзагай талаларын илередир. Сөзүглел-биле ажылдап билир: дылдың чурумалдыг аргаларын дилеп тывар, оларның шүлүкте ужур-дузазын тодарадыр. Чогаадыкчы ажилдаары: башкының дузазы-биле азы

			ботхуузунда төлевилел тургузар ажылга киржилгези.
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	Муса Джалиль. Шүлүк «Укчугаштар» (очул. М. А. Күжүгет)	1	Аянный номчулга. Дайын темазынга хамаарышкан чугаага киржилгези. Чогаалда көдүрттүнген мөзү- шынар чидиг айтырыгларын бодунуң билип турары-биле тайылбырлап билир. Бөлүктеп ажылдаары: сөзүглелге дүүштүр айтырыгларга долу харыылаар. Айтырыгларга болгаш чогаалда болуушкуннарга хамаарыштыр бодунуң туружун илередир. Чогаалда көдүрттүнген болуушкуннарга бодунуң хамаарылгазын илередир.
Дириг амытаннар делегейи			
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Ю. Ш. Кюнзегеш. Шүлүк «Эзимнерниң ыры»	1	Бөлүктеп ажылдаары: шүлүктүң темазын болгаш идеязын тодарадыры. Ниити ажылдаары: шүлүктүң идейлиг утказын тодарадырынга дылдың чурумалдыг аргаларының салдарын сайгарып билир. Бойдус камгалалының дугайында чугаага киржири.
Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	С. С. Сюрюн-оол. Чечен чугаа «Ус-кушкаш». М. А. Кужугет. Чечен чугаа «Азыранчып чорааш...» (шилиттинген эгелер). <i>Төлевилел ажылы</i>	2	«Ус-кушкаш» деп чечен чугааның темазын тодарадыр. Чогаалда Ус- кушкаштың омур-хевирин сайгарары, чечен чугааның кижизидилгелиг салдарлыын тодарадыры. Сөзүглелге хамаарышкан айтырыгларга харыылаары.

			«Азыранчып чорааш...» деп чечен чугааның темазын болгаш идеязын тодарадыры. Калбак чогаалды сайгарып билир. Кол маадырның аажы-чаңынга үнелелди бээр. Дылдың чурумалдыг аргаларын, чогаалдың бижиттинген онзагайын илередип билир. План ёзугаар эдерти чугаалап билир. «Тыва шүлүк чогаалының онзагайы» деп төлевилелди күүседир ниити ажылдажылгага киржир.
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	В. М. Санги. Чечен чугаа «Баштайгы олча»	1	Чечен чугааны номчууру болгаш план ёзугаар эдерти чугаалаары. Ниити ажылдаары: тоожукчу маадырның чашкы сактыышкынын көргүскенин сайгаржып, чугаалажыры. Кырган-аваның болгаш аваның овур-хевиринге үнелелди бээри.
Катаптаашкын, курлавырда – 1 шак.			

Тематиктиг планнаашкын

Эгениң ады	Программаның утказы	Шагы	Эрттирген хуну	
			План аайы-биле	Факты кырында
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Ном дугайында сөс С. А. Сарыг-оол. Шүлүк «Ном». Ю. Ш. Кюнзегеш. Шүлүк «Сиген шөлүндө». <i>Литература теориязы:</i> деңнелге	1	03.09	
Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	С. А. Сарыг-оол. «Эдер амытаннар» («Аңгыр-оолдун тоожузу» деп чогаалдан үзүндү)	1	10.09	

Эгээрттинмес эртине-байлак – аас чогаалы				
Улустуң аас чогаалы	Тоолдар. Улустуң аас чогаалы. Фольклорнуң биче хевирлери.	1	17.09	
	Үлегер домактар болгаш чечен сөстөр. Тывызыктар. <i>Литература теориязы:</i> үлегер домактар болгаш чечен сөстөр. Тывызыктар	1	24.09	

	Хуулгаазын тоолдар. Тоол «Тос оолдуг Доктагана кадай»	1	01.10	
	Анаа тоолдар. Тоол «Балыкчы Багай-оол». Тоол «Чаңгыс ой аъттыг үш алышкы».	2	08.10 15.10	
	Дириг амытаннар дыгайында тоолдар. Тоолдар «Чеди иелиг Чес- Мыйыс», «Кускун биле Үгү». <i>Литература теориязы: эпитет</i>	1	22.10	
Россия чоннарының	Леонардо да Винчи. Притчи «Итпиктер болгаш оларның оолдары», «Пеликан»	2	05.11 12.11	

литературазы Делегей литературазы	(очул. Б. О. Казырыкпай). Бурят улустун аас чогаалы. Триада			
Аас чогаалындан ужукталгаш...				

Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	К-Э. К. Кудажы. Тоол «Кым эң ажыктыгыл?». М. С. Эргеп. Тоолдар «Чартык арбай», «Хек чүге ыраажы болганыл?».	5	19.11 26.11 03.12 10.12 17.12	
---	---	---	---	--

	С. С. Сүрүн-оол. Тоол «Карактар дугайында маргылдаа». Ч. М. Чулдум. Тоол «Тарааның тивылганы». О. О. Сувакпит. Басня «Арзылаң биле Пар». С. С. Серен. Басня «Ном биле Портфель». <i>Литература теориязы: авторлут тоол, басня</i>			
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	И. А. Крылов. Басня «Каарган болгаш дилги».	1	24.12	

Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Л. Х. Иргит. Басня «Теве». Сатирические произведения. <i>Литература теориязы: диригжидилге</i>	1	14.01	
Чаштар делегейиниң көрүнчүү				
Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	Л. Б. Чадамба. Тоожу «Аян- чорук» (главы на выбор). М. К. Өлчей-оол. Чечен чугаа «Хөөрээрниң чугаалары». О. К. Саган-оол. Чечен чугаа «Эжишкилер» (эпизоды на выбор).	5	21.01 28.01 04.02 11.02 18.02	
	О. О. Сувакпит. Чечен чугаа «Аът чарыжы». М. С. Эргеп. Тоожу «Өдүгенде чайлаг» (шилиттинген эгелер). Ш. М. Суван. Тоожу «Кара- Баштыг» (үзүндү). <i>Литература теориязы: пейзаж</i>			

Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Р. Д. Лудуп. Шүлүк «Таваар, маажым бадып келгеш»	1	25.02	
Хуулгаазыннар делегейи				
Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	Ш. М. Суван. Тоожу «Хүн-Херелден аалчылар» (шилиттинген эгелер). Н. Ш. Куулар. Тоожу «Танаа-Херелдин чуртунда» (шилиттинген эгелер). Э. Л. Донгак. Уругларга шии «Буянныг амытаннар»	3	04.03 11.03 18.03	
Ыдыктар				
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	С. Б. Пюрбю. Шүлүк «Ынак Тывам».	1	01.04	
	О. О. Сувакпит. Шүлүк «Россияга алдар». А. Үержаа (А. У. Күжүгет). Шүлүк «Ие дылым»		08.04	
Тиилелгениң сылдыстары				
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	С. А. Сарыг-оол. Шүлүк «Маадыр Чүргүйоол»	1	15.04	
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	Муса Джалиль. Шүлүк «Укчугаштар» (очул. М. А. Күжүгет)	1	22.04	
Дириг амытаннар делегейи				
Тыва чогаалчыларның шүлүк чогаалы	Ю. Ш. Кюнзегеш. Шүлүк «Эзимнерниң ыры»	1	29.04	

Тыва чогаалчыларның проза чогаалы	С. С. Сюрюн-оол. Чечен чугаа «Ус-кушкаш». М. А. Кужугет. Чечен чугаа «Азыранчып чорааш...» (шилиттинген эгелер). <i>Төлевилел ажылы</i>	2	06.05 13.05	
Россия чоннарының литературазы Делегей литературазы	В. М. Санги. Чечен чугаа «Баштайгы олча»	1	20.05	
Катаптаашкын, курлавырда – 1 шак.				